

Briselē, 2025. gada 23. oktobrī
(OR. en)

14410/25

AGRI 527
AGRIFIN 122
AGRISTR 36
AGRIORG 124
ENV 1095
POLCOM 310

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2025. gada 22. oktobris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2025) 872 final
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI Stratēģija par paaudžu nomaiņu lauksaimniecībā

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2025) 872 final.

Pielikumā: COM(2025) 872 final

Strasbūrā, 21.10.2025.
COM(2025) 872 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Stratēģija par paaudžu nomaiņu lauksaimniecībā

{SWD(2025) 872 final}

1. PAAUDŽU NOMAIŅAS STRATĒGIJA – LAUKSAIMNIECĪBAS NĀKOTNES GARANTS

Eiropas lauksaimniecība ir kas vairāk nekā tikai pārtikas ražošana. Lauksaimnieki ir galvenie pārtikas nodrošinātāji, uzticami sabiedrotie konkurētspējas, klimatiecības un vides aizsardzības jomā un neaizstājami palīgi lauku apvidu dzīvotspējas saglabāšanā. Tomēr lauksaimniecība saskaras ar nopietnām grūtībām, kuru vidū jāmin darbaspēka novecošana, lauku iedzīvotāju skaita sarukšana un sarežģīta starptautiskā vide.

2020. gadā vidējais ES lauksaimnieku vecums bija 57 gadi, turklāt jaunāki par 40 gadiem bija tikai 12 % lauksaimnieku⁽¹⁾. Šajā jaunākajā grupā bija tikai 2,5 % sieviešu. Tā kā nodrošinātība ar pārtiku ir būtisks Eiropas vispārējās drošības un stratēģiskās autonomijas komponents, tie nav tikai demogrāfiski un – plašākā skatījumā – sociāli sarežģījumi. Tās ir stratēģiskas problēmas, kuras risināt ir visas sabiedrības pienākums.

Uzdevums nākotnē Eiropu apgādāt ar pārtiku gulstas uz dinamiskas nākamās paaudzes lauksaimnieku un primāro pārtikas ražotāju pleciem.

Redzējumā par lauksaimniecības un pārtikas nozari⁽²⁾ jau ir ieskicēts satvars ES pieejai, kā lauksaimniecību un primāro sektoru padarīt pievilcīgu, konkurētspējīgu, nākotnes vajadzībām atbilstošu un taisnīgu.

Nākamajā daudzgadu finanšu shēmā ierosinātā jaunā pieeja mums paver jaunu izdevību. Kopējā lauksaimniecības politika (KLP) gados jaunus lauksaimniekus ir tradicionāli atbalstījusi⁽³⁾ ar tieši viņiem domātu budžetu un pasākumiem, pie kuriem pieder darbības uzsākšanas atbalsts, augstākas investīciju atbalsta likmes un kreditēšanas pasākumi. Līdz ar jauno priekšlikumu par KLP laikposmam pēc 2027. gada⁽⁴⁾ – ja tas tiks pieņemts – šis atbalsts varētu kļūt vēl precīzāk mērķēts un vēl vērienīgāks. Īpaši pasākumi, piemēram, gados jaunajiem lauksaimniekiem domāts starta komplekts, mērķtiecīgāka līdzekļu novirzīšana, izmantojot regresīvus maksājumus ar gados jauniem lauksaimniekiem labvēlīgiem nosacījumiem, un investīciju atbalsts palīdzēs radīt nepieciešamo stimulu un palielināt profesijas pievilcību jaunāko paaudžu acīs. KLP, ko īsteno pēc 2027. gada, gūs labumu arī no lielākas ES rīcībpolitiku sinerģijas, kādu sagādās valsts un reģionu partnerības plāni⁽⁵⁾, kuru satvarā dalībvalstis varēs elastīgi izstrādāt visaptverošu darbību kopumu, kas, īstenots dažādās rīcībpolitikas jomās, nesīs labumu gados jaunajiem lauksaimniekiem.

Šajā stratēģijā par paaudžu nomaiņu lauksaimniecībā, kas ir viena no Komisijas politiskajām prioritātēm⁽⁶⁾, priekšplānā izvirzītas rīcībpolitikas darbības un atbalsts gados jauniem – it īpaši par 40 gadiem jaunākiem – lauksaimniekiem un jaunsaimniekiem. Tā pievēršas galvenajiem šķēršļiem, kas apzināti, rīkojot plašas apspriešanās ar ieinteresētajām personām⁽⁷⁾, kurās īpaša uzmanība pievērsta gados jaunu lauksaimnieku un lauku jauniešu

⁽¹⁾ Eurostat, “[Farmers and the Agricultural Labour Force](#)”, 2020.

⁽²⁾ [Lauksaimniecība un pārtika – kādām tām būt? Pievilcīga ES lauksaimniecības un pārtikas nozare, kas kopīgi veidojama nākamo paaudžu labā.](#)

⁽³⁾ Regula (ES) 2021/2115, ar ko izveido noteikumus par atbalstu KLP stratēģiskajiem plāniem, konkrēti, 4. panta 6. punkts.

⁽⁴⁾ COM(2025) 560 final.

⁽⁵⁾ COM(2025) 565 final.

⁽⁶⁾ [Pilnvarojuma vēstule komisāram K. Hanzenam.](#)

⁽⁷⁾ Komisijas dienestu darba dokuments *Kopsavilkuma ziņojums par apspriešanos ar ieinteresētajām personām*, kas pievienots šai stratēģijai.

problemātikai, un analizējot datus no dažādiem avotiem ⁽⁸⁾. Turklāt kā daļu no plašākiem centieniem veicināt iekļaujošu un noturīgu lauku attīstību stratēģija rosina dalībvalstis izstrādāt taisnīgas un uzticamas pensiju shēmas, kas gados vecākiem lauksaimniekiem palīdzētu cieņpilni nodot savu uzņēmumu nākamajai paaudzei. Tā sasaucas ar Eiropas Parlamentā ⁽⁹⁾ un Padomē ⁽¹⁰⁾ paustajām nostājām un stratēģiskā dialoga rezultātiem ⁽¹¹⁾.

Lauku apvidus, kas atrodas pie ES austrumu robežām, ietekmē Krievijas agresijas karš pret Ukrainu, tāpēc tie saskaras ar īpašām sociālekonomiskām problēmām un drošības apdraudējumiem, kuriem pretī jāstājas ar nerimtīgu atbalstu, kas ir iepriekš aprakstīto centienu daļa. Lai lauksaimniecība būtu ilgtspējīga, produktīva un noturīga, apņēmīgi jārīkojas jau šodien. Ja neko nedarīsim, novecošanas tendence nostiprināsies un paaudžu nomaiņa kļūs vēl daudz grūtāka. ES, valstu un reģionu līmenī bez kavēšanās jārīkojas saskaņā ar “visas valdības pieeju”.

Lai gan publiskais atbalsts ir svarīgs, patiesas pārmaiņas ienāk tikai līdz ar **reformām, kas valsts un reģionu līmenī īstenojamas**, lai likvidētu lielākos paaudžu nomaiņas šķēršļus. Kā piemēri jāmin **vajadzība uzlabot piekļuvi finansējumam un zemei, veicināt prasmju un zināšanu nodošanu un dzīvi laukos padarīt pievilcīgāku**. Tas panākams, nodrošinot labākus sabiedriskos pakalpojumus un adekvātu infrastruktūru, kas ir iekļaujoša, piekļūstama un respektē vajadzības, kādas ir personām ar invaliditāti, un diskriminācijas riskam pakļautas grupas. Šajā kontekstā stiprināt sabiedrības saites un dzīvi laukos padarīt pievilcīgāku var, sekmējot kultūras iniciatīvas. Gadījumos, kad darbību uzsāk gados jauni lauksaimnieki, kuri vēlas palikt laukos un strādāt pašu saimniecībā, aktualizējas jautājums par **tiesībām palikt**.

Vēl **lauksaimniecības konkurētspēju un pārveidi lielā mērā ietekmēs inovācija**. Nākamajai lauksaimnieku paaudzei piemīt vērā ņemams potenciāls virzīt šo pārveidi. **Gados**

⁽⁸⁾ Lauksaimniecības un lauku attīstības ĢD, *Young farmers in EU agriculture*. Analītiskais kopsavilkums Nr. 10.

⁽⁹⁾ Eiropas Parlamenta 2023. gada 19. oktobra rezolūcija par paaudžu maiņu ES lauku saimniecībās turpmākajā periodā ([2022/2182\(INI\)](#)).

⁽¹⁰⁾ Padomes secinājumi par ilgtermiņa redzējumu par ES lauku apvidiem (*LTVRA*) [15631/23](#).

⁽¹¹⁾ [Stratēģisks dialogs par lauksaimniecības nākotni Eiropas Savienībā. Kopēja perspektīva lauksaimniecībai un pārtikai Eiropā](#). 2024.

jauniem lauksaimniekiem raksturīgs uzņēmēja gars un pielāgošanās spēja; nereti tieši viņi ir jaunu tehnoloģiju, ilgtspējīgu praksi un dažādotu uzņēmējdarbības modeļu ieviesēju priekšpulkā. Viņu devums uz nākotni vērstas un noturīgas lauksaimniecības nozares veidošanā ir neatsverams.

Šīs iespējas nākotnē varētu būt vēl lielākas, jo priekšlikumā par Eiropas Konkurētspējas fondu (EKF)⁽¹²⁾ un priekšlikumā par jauno pētniecības un inovācijas pamatprogrammu⁽¹³⁾ ierosināts kopējo pētniecības un inovācijas budžetu krietni palielināt. Attiecībā uz 2028.–2034. gadu VRP plānu regulā ierosinātā plānošanas pieeja (ja priekšlikums tiks pieņemts) ļautu dalībvalstīm panākt rīcībpolitiku sinerģiju, kas savukārt dotu iespēju sekmīgāk risināt problēmas un līdz ar to jēgpilni reaģēt uz gados jauno lauksaimnieku un lauku apvidu iedzīvotāju vajadzībām.

2. PAAUDŽU NOMAĪNAS ŠĶĒRŠĻU APZINĀŠANA

Laikā no 2004. līdz 2024. gadam par 65 gadiem vecāku Eiropas Savienības iedzīvotāju īpatsvars no 16 % pieauga līdz 22 %, savukārt 0–19 gadus vecu iedzīvotāju īpatsvars no 22 % nokritās līdz 20 %⁽¹⁴⁾. Šī tendence skar daudzas nozares, bet lauku apvidos un vēl jo vairāk lauksaimniecībā ietekme ir sevišķi izteikta.

Novecošana lauksaimniecībā ir straujāka nekā citās nozarēs. Pensionēšanās vecumu pārsnieguši lauksaimnieki (33,2 %) pārvalda krietni vairāk lauku saimniecību nekā gados jauni lauksaimnieki (12 %)⁽¹⁵⁾, lai gan šis īpatsvars dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgs. Šī nelīdzsvarotība, kurai līdzīga vērojama arī zvejniecības un akvakultūras sektorā, apdraud ilgtermiņa nodrošinātību ar pārtiku, ES pārtikas ražošanas stratēģisko autonomiju un Eiropas lauksaimniecisko ainavu nākotni.

Jauniešu vēlmi darboties lauksaimniecībā grauj vairāki savstarpēji saistīti šķēršļi, kas traucē piekļuvi zemei, izmaksu ziņā pieejamiem kredītiem un svarīgām prasmēm un zināšanām. Lauku saimniecības mantošana prasa ilgtermiņa investīcijas un nereti ir saistīta ar sarežģītiem juridiskiem, finansiāliem un emocionāliem jautājumiem, īpaši ģimenes saimniecību gadījumā. Šīs problēmas, ko vēl vairāk saasina mūsdienu lauksaimniecības kapitālietilpīgais raksturs, attur daudzus potenciālos jaunpieņacējus.

Lauksaimnieki apsaimnieko aptuveni 40 % no ES zemes kopplatības⁽¹⁶⁾, un tas nozīmē, ka nodrošinātība ar pārtiku, dinamiski lauku apvidi un tādi svarīgi vides pakalpojumi kā klimatnoturība, ūdensresursu noturība un biodaudzveidības saglabāšana bez šīs nozares nav iespējami. Ja zeme tiek aktīvi apsaimniekota, ekstrēmu klimatisko notikumu risks mazinās, bet lauku apvidu noturība pieaug. Īpaši svarīgi tas ir Savienības tālākajos reģionos, kas ir ļoti

⁽¹²⁾ Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes regula, ar ko izveido Eiropas Konkurētspējas fondu (“EKF”), tai skaitā īpašo programmu pētniecības un inovācijas darbībām aizsardzības jomā, atceļ Regulas (ES) 2021/522, (ES) 2021/694, (ES) 2021/697, (ES) 2021/783 un groza Regulas (ES) 2021/696, (ES) 2023/588, (ES) [EAIP] (COM(2025) 555 final), politikas logs “Veselība, biotehnoloģijas, lauksaimniecība un bioekonomika”.

⁽¹³⁾ Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes regula, ar ko izveido pētniecības un inovācijas pamatprogrammu “Apvārtnis Eiropa” laikposmam no 2028. līdz 2034. gadam, nosaka tās dalības un rezultātu izplatīšanas noteikumus un atceļ Regulu (ES) 2021/695 (COM(2025) 543 final), II pīlārs, tematiskā joma “Veselība, biotehnoloģijas, lauksaimniecība un bioekonomika”.

⁽¹⁴⁾ Eurostat, “[Demography of Europe, 2025 edition](#)”.

⁽¹⁵⁾ Eurostat, “[Agriculture statistics – family farming in the EU, 2020](#)”.

⁽¹⁶⁾ Eurostat, “[Farms and farmland in the European Union](#)”, 2020.

atkarīgi no lauksaimniecības un mazāk pasargāti no klimatiskiem notikumiem un dabas katastrofām.

Lai uzturētu nodrošinātību ar pārtiku, nodotu zināšanas un salāgotu ražīgumu ar ilgtspēju, ir būtiski panākt paaudžu nomaiņu, sevišķi ģimenes saimniecībās. Papildus pārtikas ražošanai un ilgtspējīgai zemes apsaimniekošanai daudzi lauksaimnieki ražo enerģiju no tādiem atjaunīgiem energoresursiem kā bioenerģijas avoti, saule un vējš un palīdz sasniegt klimata mērķus un garantēt enerģētisko drošību, pie tam nākotnē īstenotas reformas var optimizēt tīkla savienojumus, palielināt lauku saimniecību ienākumus un apgādāt kopienas ar vietēji ražotu enerģiju.

Paaudžu nomaiņa ir svarīga, lai lauksaimniecība arī turpmāk būtu dinamiska, konkurētspējīga un inovatīva un vairāk nekā 450 miljonus ES patērētāju apgādātu ar drošu un ilgtspējīgi ražotu pārtiku par pieņemamām cenām. Finansiālus rūpestus mājāsaimniecībām, īpaši grupām ar zemiem ienākumiem, aizvien vēl sagādā pārtikas cenas un to pieņemamība.

Lai jaunieši darbu lauksaimniecībā atzītu par reālistisku un gandarījumu nesošu karjeru, jārikojas ne tikai lauksaimniecības nozarē vien. Lauku jauniešu skaits sarūk. Laikā no 2013. līdz 2019. gadam laukos dzīvojošu 15–24 gadus vecu jauniešu skaits 28 dalībvalstu ES ⁽¹⁷⁾ no 3,6 miljoniem nokritās līdz 1,9 miljoniem, bet 25–29 gadus vecu jauniešu skaits – no 6,9 miljoniem līdz 5,9 miljoniem ⁽¹⁸⁾.

Saskaņā ar ilgtermiņa redzējumu par ES lauku apvidiem ⁽¹⁹⁾ lauksaimnieku nākotne ir atkarīga no **spēcīgākiem, labi savienotiem, noturīgiem un pārtikušiem** lauku apvidiem. Lai noturētu jauniešus laukos un garantētu viņu tiesības palikt, kā arī piesaistītu jaunsaimniekus, liela nozīme ir tādiem faktoriem kā dinamiskas kopienas, kvalitatīva infrastruktūra, pieejami pakalpojumi, pievilcīga un kvalitatīva izglītība un apmācība, kā arī iespējas strādāt ārpus lauku saimniecības un spēcīgi sociālie sakari. Lauku apvidi ir mūsu eiropēiskā dzīvesveida centrālais elements, un mums jārūpējas, lai tie arī turpmāk būtu pievilcīga vieta, kur dzīvot.

“Nākotnes lauksaimnieki” iesaistīsies daudzveidīgākos tīklos, kas ietver nozares jaunpienācējus, dažādus, arī ar sociālo ekonomiku saistītus, lauksaimniecības un uzņēmējdarbības modeļus un inovatīvas partnerības un tādā veidā atspoguļo aizvien lielāko pārtikas sistēmu daudzveidību ⁽²⁰⁾. Liela nozīme ir jauniem sadarbības veidiem, tādiem kā partnerības, paaudžu pieredzes apmaiņa, sinerģija ar citām nozarēm un zemes koplietošana, jo tie vājina šķēršļus, kas kavē ienākšanu tirgū, un stiprina kopienas saites. Šie modeļi palīdz veidot iekļaujošākas un noturīgākas saimniekošanas sistēmas, kas savukārt veicina lauku apvidu sociālo un ekonomisko dzīvotspēju. Ar kooperatīvu un ražotāju organizāciju atbalstu tie paver praktiskas iespējas nozares jaunpienācējiem un vienlaikus nostiprina lauku dzīves struktūru.

Visbeidzot, lauksaimniecības un lauku apvidu nākotne ir atkarīga no tā, vai tiks izveidoti piemēroti apstākļi, kādos jaunieši ir gatavi veidot savu dzīvi un karjeru laukos, tā lai lauksaimniecība arī turpmāk varētu veicināt ES noturību un ilgtspēju.

⁽¹⁷⁾ 28 dalībvalstu ES ietilpst Apvienotā Karaliste pirms tās izstāšanās no ES 2020. gada 31. janvārī.

⁽¹⁸⁾ Eiropas Komisija, “[Gados jauni cilvēki lauksaimniecībā un lauku apvidos](#)”.

⁽¹⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2025/1914 (2025. gada 18. septembris), ar ko groza Regulas (ES) 2021/1058 un (ES) 2021/1056 attiecībā uz īpašiem pasākumiem stratēģisku problēmu risināšanai vidusposma pārskatīšanas kontekstā (OV L, 19.9.2025.).

⁽²⁰⁾ [JRC publikāciju repozitorijs, *Farmers of the future*](#).

3. UZDEVUMS PAVĒRT IESPĒJAS NĀKAMAJAI EIROPAS LAUKSAIMNIEKU PAAUDZEI

ES lauksaimniecība piedāvā plašas un mainīgas iespējas piesaistīt, atbalstīt un noturēt gados jaunus lauksaimniekus, jaunsaimniekus un laukstrādniekus. Savu aktualitāti nav zaudējuši dažādi lauku saimniecības modeļi, no kuriem katrs citādā veidā sekmē ražīgumu, klimatnoturību, vidisko ilgtspēju, Savienības kultūras mantojuma neatņemamas daļas – lauku un vietējo tradīciju – saglabāšanu un pārtikas sistēmu ilgtspēju un piesaista gados jaunus lauksaimniekus, kas pievēršas jauniem darbības virzieniem. Līdz ar šo daudzveidību veidojas iekļaujoša nozare, kura atsaucīgi reaģē uz mainīgiem apstākļiem, vajadzību lauksaimniecību dažādot, lai garantētu nodrošinātību ar pārtiku, sevišķi izolētos apvidos, uz patērētāju prasībām un uzņēmējdarbības redzējumiem. Lauksaimniecības nākotnes veidošanā gados jauniem lauksaimniekiem – gan novatoriskā, gan tradicionālā ceļa gājējiem – ir izšķirīga loma.

Lauku saimniecību aktivitāšu un produktu dažādošana veicina nozares stabilitāti, jo paplašina ienākumu avotu klāstu: agrotūrisms, pārstrāde uz vietas saimniecībā, integrētas lauksaimniecības–akvakultūras sistēmas, bioekonomikas risinājumi, tādi kā atjaunīgo materiālu un bioenerģijas ražošana, barības ražošana no aļģēm vai oglekļa sekvēstresāna, jāmin kā piemēri darbībām, kas lielā mērā var palīdzēt nodrošināt iztiku laukos. Piemēram, bioekonomika un apritīgi risinājumi atkritumus pārvērš resursos un enerģijā un tādā veidā palīdz nodrošināt Savienības stratēģisko autonomiju un sasniegt klimata un vides mērķus. Šajā kontekstā tiek radītas jaunas darbvietas ar plašākām iespējām. Daudziem gados jauniem lauksaimniekiem, kuri lauku saimniecībā nereti strādā nepilnu darba laiku vai paralēli citiem darbiem, šādas iespējas var būt izšķirīgais faktors, kas ļauj veidot elastīgu un stabilu profesionālo karjeru plašākā lauksaimniecības nozarē.

Paaudžu nomaiņu nevar panākt tikai ar KLP vien. **Lai piesaistītu jauniešus un jaunpienācējus, būtiskas ir plašākas investīcijas lauku infrastruktūrā un pakalpojumos,** pie kuriem saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru pieder piekļūstama, iekļaujoša un kvalitatīva veselības aprūpe un ilgtermiņa aprūpe, izglītība un apmācība, mājokļi, ūdensapgāde, infrastruktūra, bērnu aprūpe, transports, digitālā komunikācija un atpūtas pakalpojumi.

KLP piedāvātās intervences papildina un vērā ņemamu atbalstu lauku apvidos sniedz kohēzijas politika. Ekonomisko, sociālo un teritoriālo mērķu sasniegšanu tā atbalsta ar precīzi mērķētām investīcijām laukos, piemēram, platjoslas internetā, tīrā enerģijā, veselības aprūpē, izglītībā, prasmēs, nodarbinātībā, sociālajā iekļaušanā un vietējā infrastruktūrā. Šīs investīcijas lauku apvidos rada pievienoto vērtību un labklājību. Arī kohēzijas politikas programmu vidusposma pārskatīšana ⁽²¹⁾ stimulē un ļauj elastīgi atbalstīt tādas – arī lauku apvidiem relevantas – prioritāros mērķus kā ūdensresursu noturība, mājokļi, enerģētikas pārkārtošana, konkurētspēja un inovācija.

Tā kā saimniekošana laukos līdz ar zemes konsolidāciju, vērtības ķēdes integrāciju, tehnoloģiju ieviešanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām pārveidojas, ir vajadzīgi instrumenti, kas ir saderīgi ar piemērojamajiem valsts atbalsta noteikumiem un lauksaimniekiem un politikas veidotājiem palīdz prognozēt attīstību un uz to reaģēt ar tālredzīgām koordinētām darbībām.

⁽²¹⁾ Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes regula, ar ko attiecībā uz īpašiem pasākumiem stratēģisku problēmu risināšanai vidusposma pārskatīšanas kontekstā groza Regulas (ES) 2021/1058 un (ES) 2021/1056.

4. JAUNĀ KLP UN VRP PLĀNI – POZITĪVU PĀRMAIŅU VIRZĪTĀJI

KLP, uzlabodama piekļuvi finansējumam, zināšanām un inovācijai, **lielā mērā palīdz radīt iespējas** ilgtspējīgai uzņēmējdarbības attīstībai, savukārt dalībvalstu pasākumi novērš galvenos šķēršļus, kas kavē, piemēram, nozares jaunpieņacēju piekļuvi zemei ⁽²²⁾.

DFS priekšlikums par KLP laikposmam pēc 2027. gada ir nozīmīgs solis ceļā uz modernāku, iekļaujošāku un uz nākotni orientētu Eiropas lauksaimniecību, un paaudžu nomaiņa ir tā centrālais elements.

Ja priekšlikums tiktu pieņemts, tas jaunsaimnieku ienākšanu nozarē varētu atvieglot, sniedzot pastiprinātu atbalstu pētniecībai un inovācijai – izšķirošajam paaudžu nomaiņas faktoram, kas veicina modernizāciju un ražīgumu, paver ekonomiskas iespējas, uzlabo dzīves apstākļus laukos un vienlaikus atbalsta daudzveidību un iekļaušanu. Nākamās DFS priekšlikumā Komisija ierosina arī ciešāk integrētu pieeju lauku atbalstam – gan KLP satvarā, gan ārpus tās. Investīcijām vajadzīga starp valdības struktūrvienībām un pārvaldības līmeņiem koordinēta rīcība, kam talkā nāk nepieciešamās reformas. KLP priekšlikumam, kuru vēl papildinās ES pasākumi un valstu un reģionu iniciatīvas, ierādīta centrālā vieta Komisijas priekšlikumā par jauniem VRP plāniem.

VRP būs plānā jāietver pasākumi, kas pievēršas paaudžu nomaiņai, arī jāizstrādā valsts stratēģija, kurā apzinātas demogrāfiskās tendences, aprakstīti veidi, kā novērst šķēršļus ienākšanai nozarē, un noteikti precīzi mērķēti atbalsta pasākumi. Lai šīs stratēģijas dotu rezultātus, tām jābūt visaptverošām, jāatspoguļo sarežģītā realitāte, ar kādu lauksaimnieki saskaras attiecīgajā dalībvalstī, tajā pašā laikā jānodrošina saskanība ar plašākiem valsts un reģionu centieniem atdzīvīnāt lauku apvidus un jāiekļaujas kopīgajos ES paaudžu nomaiņas centienos. Dalībvalstīm būs jāizvirza konkrēti paaudžu nomaiņas mērķrādītāji, regulāri jāziņo par to sasniegšanā panākto, tie jāpielāgo, ja rezultāti nav apmierinoši, un jāpaskaidro, kā plāna resursi tiek koncentrēti uz paaudžu nomaiņas atbalstīšanu. Savukārt Komisija valstu rīcībpolitiku virzīšanai izmantos salīdzinošus kritērijus un specializētus KLP ieteikumus, kas ļaus nodrošināt pārskatatbildību un saskaņotību ar ES mēroga mērķiem. **Šis jaunās stratēģijas centrālais elements ir vispusīgs “starta komplekts”, kas domāts gados jauniem lauksaimniekiem** un ietver darbības uzsākšanas atbalstu, investīciju atbalstu un piekļuvi finanšu instrumentiem, kā arī labvēlīgus nodokļu pasākumus. Papildinoši pasākumi atbalsta jaunuzņēmumus, inovācijas partnerības, mantošanas shēmas, mācības un atspaida pakalpojumus, kas viņiem palīdzēs rast labāku darba un privātās dzīves līdzsvaru. Lai uzlabotu piekļūstamību un efektivitāti, ierosināts visu atbalstu katrā dalībvalstī darīt pieejamu ar vienu kontaktpunktu starpniecību.

Lai paaudžu nomaiņa izdotos, dalībvalstīm – īpaši tām, kas atpaliek, – savi centieni būtu jādivkāršo. Gaidāmā vadības mehānisma satvarā Komisija ieteiks dalībvalstīm šajā nolūkā ieguldīt vismaz 6 % no lauksaimniecībai nodalītajām summām ⁽²³⁾. Šo summu pēc vajadzības varētu palielināt, lai VRP satvarā nodrošinātu pienācīga apmēra finansējumu, kāds vajadzīgs valsts stratēģijas īstenošanai.

⁽²²⁾ Eiropas Komisija: Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāts, A.3. nodaļa (2025). *Assessment of generational renewal strategies across EU Member States – Report*.

⁽²³⁾ 6 % no summām [VRP regulas – COM(2025) 565 final] XVIII pielikumā.

Valstu saistības, kombinētas ar izmērāmiem mērķrādītājiem un Komisijas norādījumiem, stiprinātu jaunās KLP kā paaudžu nomaiņas virzītājspēka lomu, jo jaunajiem lauksaimniekiem dotu iespēju veidot dzīvotspējīgu karjeru un tādējādi nodrošinātu Eiropas lauksaimniecības ilgtermiņa ilgtspēju.

Pamatiniciatīvas ⁽²⁴⁾

- *Visaptverošas, obligātas **stratēģijas par paaudžu nomaiņu lauksaimniecībā, izstrādātas katrā dalībvalstī un papildinātas ar skaidrām prasībām apzināt demogrāfiskās tendences, šķēršļus ienākšanai nozarē un mērķorientētus atbalsta pasākumus.***
- *Divkārt spēcīgāki paaudžu nomaiņas centieni dalībvalstīs. Turpmākajā VRPP plānošanā Komisija gaidāmā vadības mehānisma satvarā ieteiks dalībvalstīm šajā nolūkā **ieguldīt vismaz 6 % no lauksaimniecībai nodalītajiem izdevumiem**, kurus tās var papildināt ar vēl citiem VRP līdzekļiem, lai valsts stratēģijas īstenošanai sagādātu pienācīgu finansējumu.*
- ***Gados jauniem lauksaimniekiem domāts “starta komplekts”**, kas ar visaptverošu intervencu kopumu atvieglos gados jauno lauksaimnieku ienākšanu un darbības uzsākšanu nozarē.*

5. STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANA: NĀKAMIE SOĻI PAAUDŽU NOMAIŅAS CEĻĀ

Lai paaudžu nomaiņa Eiropas lauksaimniecībā kļūtu par ilgstošu realitāti, gados jauniešiem lauksaimniekiem jābūt rīcībpolitikas attīstības centrā. Tiecoties gados jaunos lauksaimniekus ne tikai atbalstīt, bet arī aktīvi iesaistīt, Komisija ir aizsākusi strukturētas **jauniešu iesaistes** procesu, kas ļauj viņu viedokli sadzirdēt visā rīcībpolitikas izstrādes un īstenošanas gaitā. Šīs pieejas satvarā Komisija šajā pilnvaru termiņā ir rīkojusi divus jaunatnes politikas dialogus⁽²⁵⁾, kuros paaudžu nomaiņa apspriesta, dodot jauniešiem iespēju veidot lauksaimniecības politiku.

Par valsts līmeņa rīcību runājot, dalībvalstis tiek rosinātas uzraudzības komitejās iesaistīt gados jauno lauksaimnieku pārstāvjus⁽²⁶⁾, **lai viņu viedoklis tiktu ņemts vērā rīcībpolitikas lēmumu pieņemšanā** KLP satvarā. Tas rada institucionālu telpu, kurā jaunieši var izteikt viedokli lēmumu pieņemšanas procesā, tātad optimizēt paaudžu nomaiņas saistību īstenošanu un stiprināt pārskatatbildību par to izpildi.

Šī stratēģija, kas jauniešus tieši integrē lauksaimniecības rīcībpolitikas veidošanā, liek pamatus lielākai pārskatatbildībai, reaģētspējīgākam atbalstam un dinamiskai, uz nākotni orientētai lauksaimniecības nozarei. Šī pieeja atspoguļo ES apņemšanos gādāt par to, lai tiem, kas ir gatavi Eiropas lauksaimniecību vest pretī nākotnei, būtu tam vajadzīgie instrumenti un balsts tiesības.

Lai izmantotu šo impulsu, jaunatnes politikas dialogi visā šajā pilnvaru termiņā norisināsies katru gadu, nodrošinot regulāru viedokļu apmaiņu, dalīšanos pieredzē un informācijā balstītas debates par svarīgiem rīcībpolitikas jautājumiem, tātad to, ka vienādā mērā tiek sadzirdēti visi jaunieši.

⁽²⁴⁾ Vairākas no uzskaitītajām darbībām un iniciatīvām balstās uz priekšlikumiem, kas iesniegti par DFS laikposmam pēc 2027. gada. Uz šiem priekšlikumiem attiecas koplēmuma procedūra, tāpēc to galīgais saturs būs atkarīgs no leģislatīvā procesa iznākuma.

⁽²⁵⁾ https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/young-people-agriculture-and-rural-areas_lv.

⁽²⁶⁾ Minēti Regulas (ES) 2021/2115 124. pantā.

GALVENIE MĒRĶI UN STRATĒGISKĀS PRIORITĀTES

Šīs stratēģijas galvenais mērķis ir, atbalstot lauku saimniecību ienākumus, ilgtermiņā garantēt lauksaimniecības nozares noturību. Tas ir būtiski ne tikai lauku apvidu dzīvotspējai, bet arī Eiropas nodrošinātībai ar pārtiku. Tas nozīmē palīdzēt lauksaimniekiem veidot dzīvotspējīgus, ilgtspējīgus un nākotnes prasībām atbilstošus uzņēmumus. Šajā nolūkā galvenie transversālie veicinātāji ir inovācija un uzņēmējdarbība.

Ir svarīgi panākt, lai gados jaunie lauksaimnieki un jaunsaimnieki varētu izmantot jaunās iespējas, un **atbalstīt lauku saimniecību ienākumu dažādošanu**. Mērķis ir lauksaimniekus ilgtermiņā padarīt noturīgākus un mazāk atkarīgus no subsīdijām. Šajā nolūkā stratēģija pievēršas bioekonomikas, atjaunīgās enerģijas, dabas un oglekļa kredītu un īsu piegādes ķēžu potenciālam.

Stratēģijā atzīts: lai lauksaimniecība sagādātu pienācīgas un pievilcīgas iztikas iespējas, tai ar **taisnīgu cenu** ⁽²⁷⁾ palīdzību jānodrošina stabili un **taisnīgi ienākumi**. Jaunatnes politikas dialoga ⁽²⁸⁾ dalībnieki taisnīgus ienākumus nosaukuši par pašu steidzamāko uzdevumu. Daudzus Eiropas jauniešus no iesaistīšanās lauksaimniecībā joprojām attur vājās ekonomiskās izredzes. Komisija šīs bažas apzinās un tām jau pievēršas ar plašākām iniciatīvām, kuru vidū ir reformas un jauni instrumenti, kas tiecas uzlabot taisnīgumu un pārredzamību lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdē ⁽²⁹⁾. Ir svarīgi paturēt prātā ražotāju organizāciju būtisko lomu, jo tieši tās var stiprināt lauksaimnieku spēju aizstāvēt savas intereses, uzlabot piekļuvi tirgum un veicināt taisnīgākus ienākumus.

Pastāv plaša vienprātība ⁽³⁰⁾, ka steidzami jāīstojas piecās jomās: piekļuve finansējumam, piekļuve izglītībai, apmācībai un prasmēm, piekļuve zemei, pietiekami augsts dzīves līmenis lauku apvidos un palīdzība mantošanas un pensionēšanās gadījumos. Šiem jautājumiem veltīti pieci stratēģiskie bloki, un katrā no tiem noteiktas pamatiniciatīvas un atbalstošas darbības.

A. Piekļuve kredītiem un finansējumam

Piekļuve finansējumam ir liela problēma visiem lauksaimniekiem, īpaši gados jauniem lauksaimniekiem un jaunsaimniekiem, jo lauku saimniecības izveidošanai vai pārņemšanai vajadzīgas lielas sākotnējās investīcijas, kas ienes novēlotu, reizumis neregulāru un ne vienmēr garantētu peļņu. Daudzi darbību sāk zem parādu nastas, kas apgrūtina jaunu darbību finansēšanu, ilgtspējīgas prakses ieviešanu vai aprīkojuma modernizēšanu. 2023. gadā gados jauno lauksaimnieku saistību un aktīvu attiecība pārsniedza 20 %. Salīdzinājumam: par 65 gadiem vecākiem lauksaimniekiem tā ir 8 % ⁽³¹⁾, un tas uzskatāmi parāda lielo finansiālo slogu, ar kādu saskaras jaunākā paaudze.

⁽²⁷⁾ Oficiālās jēdziena “taisnīga cena” definīcijas nav, tomēr saprātīgi būtu to interpretēt kā cenu, kas pilnībā sedz ilgtspējīgas ražošanas izmaksas, ražotājiem sagādā pienācīgus ienākumus un tajā pašā laikā patērētājiem ir pieņemama.

⁽²⁸⁾ [Jaunatnes politikas dialogs par lauksaimniecību](#).

⁽²⁹⁾ Tirgus kopīgās organizācijas (TKO) regulā ierosināti grozījumi, kuru mērķis ir stiprināt lauksaimnieku pozīciju līgumsarunās, veicināt sadarbību un uzlabot cenu pārnesi. Lai labāk aizsargātu lauksaimniekus, jauni noteikumi par pārrobežu izpildi iekļauti arī Negodīgas tirdzniecības prakses direktīvā. Šos centienus papildina ES Agropārtikas ķēdes novērošanas centrs (AFCO), kas sniegs datus par cenu veidošanu, tātad palīdzēs pieņemt taisnīgākus rīcībpolitikas lēmumus.

⁽³⁰⁾ Komisijas dienestu darba dokuments *Kopsavilkuma ziņojums par apspriešanos ar ieinteresētajām personām*, kas pievienots šai stratēģijai.

⁽³¹⁾ FADN dati.

2022. gadā gados jauniekiem lauksaimniekiem 27 ES valstīs trūka finansējuma 14,1 miljarda EUR apmērā, kas ir 22 % no kopējā nozarē trūkstošā finansējuma un par 11 % vairāk nekā 2017. gadā ⁽³²⁾. Jaunā EIB aptauja platformā *fi-compass* ⁽³³⁾ liecina, ka svarīgākajos sektoros situācija neuzlabojas: graudaugu, eļļas augu un proteīnaugu sektorā trūkst 4,9 miljardu EUR, dārzeņu sektorā 3,2 miljardu EUR, bet piena govju sektorā 0,4 miljardu EUR. Šī augošā plaša rāda, ka atbalsts gados jauniekiem lauksaimniekiem varētu lielā mērā segt investīciju vajadzības nozarē, tālab steidzami jānovērš finansiālie ierobežojumi, ar kādiem viņi saskaras.

Viens no sasāpējušākajiem jautājumiem ir ierobežota piekļuve pielāgotiem finanšu produktiem. Nodrošinājuma vai kredītvēstures trūkuma dēļ gados jaunie lauksaimniekiem nereti **ir grūti saņemt ilgtermiņa aizdevumus**, īpaši uz laiku, kas pārsniedz 12 gadus. Lai šos šķēršļus novērstu, vajadzīgi specializēti finanšu instrumenti, piemēram, aizdevumi un garantijas. Šie instrumenti var atbalstīt plašu investīciju klāstu: sākot ar uzņēmējdarbības attīstību un pielāgošanos klimata pārmaiņām un beidzot ar digitalizāciju un lauku saimniecību pakāpenisku iegādi ar kapitāldaļu izpirkšanu. Būtu vajadzīgi arī alternatīvu uzņēmējdarbības modeļu, piemēram, kooperatīvu un sociālo uzņēmumu, specifiskai pielāgoti instrumenti. Piekļuve finansējumam vēl vairāk atvieglot varētu publiskā un privātā sektora partnerības un ciešāka sadarbība ar Eiropas Investīciju bankas grupu (EIBG) un citām finanšu iestādēm, bet pretgalvojumi varētu piedāvāt vēl neapgūtu potenciālu dalībvalstīm, kuras meklē veidus, kā paaudžu nomaīņu atbalstīt. Komisija kopā ar EIBG pētīs gados jauno lauksaimnieku un jaunsaimnieku atbalstīšanas iespējas, tai skaitā garantiju shēmas un procentu likmju subsīdijas.

Finansējums ir svarīgs, īpaši tad, ja jāiegādājas zeme. Gados jaunie lauksaimniekiem jābūt iespējai lauksaimniecības zemes iegādes vajadzībām izmantot ES līdzfinansētus instrumentus bez lieki ierobežojošiem nosacījumiem. Tas ļautu viņiem konsolidēt savas darbības un investēt ilgtermiņa uzlabojumos, tādos kā augsnes veselība, agroekoloģiskās prakses vai oglekļa sekvestrēšana. Piekļuve zemei ir un paliek būtisks šķērslis, un ilgtermiņa dzīvotspējas aspektā zemes iegādes atvieglošana ir kritiski svarīga.

Vienlaikus **investīcijas inovācijā un modernās tehnoloģijās** ir būtisks veids, kā uzlabot ražīgumu, kāpināt noturību un atbalstīt zaļo pārkārtošanos. Lai gados jaunie lauksaimnieki varētu ieviest jaunus paņēmienus, digitālos rīkus un ilgtspējīgus risinājumus, kas ļauj viņiem stāties pretī klimata pārmaiņu un mainīgā tirgus pieprasījuma radītajām problēmām, finansējumam jāsniedz tālāk par tradicionālajiem instrumentiem. Īpaši svarīgi tas ir bioloģiskajā lauksaimniecībā, kur mazākas ražas var radīt lielāku finansiālo risku. Šajā sakarā izšķirīga nozīme ir iedarbīgiem riska pārvaldības instrumentiem, un, lai gan jaunie pārejas maksājumi, kam nākamā perioda KLP atvēlēti 200 000 EUR (ja priekšlikumu pieņems), varētu būt labs bioloģiskās lauksaimniecības un pārkārtošanās atbalsta piemērs, risināmo problēmu mēroga dēļ būs vajadzīgi lielāki resursi.

Turklāt regulējuma izmaiņu dēļ lauksaimniekiem ir grūti rast ilgtermiņa investīcijām vajadzīgo pārlicību. Aizdevumus lauksaimnieki ņem, vadoties no tābrīža noteikumiem, un pēc tam viņiem atliek vien noraudzīties, kā noteikumi tiek grozīti, pirms viņi paguvuši aizņēmumu atmaksāt, – tas grauj juridisko noteiktību un paredzamību. Tāpēc viens no galvenajiem mērķiem, kas izvirzīts Komisijas redzējumā par lauksaimniecības un pārtikas nozari, ir laikposmā līdz 2040. gadam panākt labāku paredzamību agropārtikas nozarē.

⁽³²⁾ Fi-compass, *Financing gap in the agriculture and agri-food sectors*, RTW, 2023.

⁽³³⁾ Tie ir provizoriskie rezultāti no *fi-compass* 2025. gadā veiktās aptaujas, kas aptver trīs apakšnozares, bet galīgie rezultāti tuvākajā laikā tiks publicēti *fi-compass* tīmekļvietnē.

Apzinādamās regulatīvo izmaiņu ietekmi uz lauku saimniecībām, Komisija ir apņēmusies noteikt pietiekami ilgus pārejas periodus.

Šajā kontekstā svarīgs ir KLP un valstu finansējums. Darbības uzsākšanas atbalsts un mērķtiecīgs atbalsts investīcijām lielā mērā palīdzēs gados jauniem lauksaimniekiem sākt uzņēmējdarbību, kāpināt izturētspēju un pārvaldīt gan tirgus, gan klimata riskus. Liela nozīme lauksaimnieku atbalstīšanā agrīnajos pielāgošanās posmos, kas ir kritiski svarīgi, varētu būt arī nākamā perioda KLP paredzētajiem pārejas maksājumiem ar fiksētu summu.

Ierosinātais EKF kopā ar pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” II pīlāru varētu lauksaimniekiem – arī jauniešiem un jaunsaimniekiem – piedāvāt finansēšanas iespējas, kas ļaus viņiem izvērst darbību un pārvarēt strukturālos šķēršļus. Saskaņā ar ES jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu stratēģiju⁽³⁴⁾ šie instrumenti mobilizē kapitālu, sagādā trūkstošo izaugsmes finansējumu un veicina agropārtikas jaunuzņēmumu veidošanu lauku apvidos. Līdz ar piekļuvi šiem rīkiem, attiecīgā gadījumā arī Eiropas Inovācijas padomei, gados jauns lauksaimnieks, kas dibina lauku jaunuzņēmumu, darbību varētu vēl paplašināt.

Īpaši pielāgoti finanšu instrumenti un integrēti atbalsta mehānismi, kuru mērķis ir apvienot publisko un privāto finansējumu, būs galvenais faktors, kas ļaus atrisīt nākamās paaudzes potenciālu un ES lauksaimniecības pārveidi virzīt pa ilgtspējas ceļu.

Pamatiniciatīvas

- **Priekšlikumā par nākamā perioda KLP atbalsta maksimālais apjoms (bruto dotācijas ekvivalents), kas iekļauts gados jauno lauksaimnieku darbības uzsākšanai un piešķirams ar finanšu instrumentu starpniecību, ir trīskāršots (no 100 000 EUR palielināts līdz 300 000 EUR), un tas ļaus krietni palielināt aizdevumu apjomu vienam projektam un/vai jūtami samazināt procentu maksājumus.**
- **Tāpat priekšlikums paredz investīciju atbalsta likmi paaugstināt līdz 85 % un iespēju dalībvalstīm noteikt minimālos izdevumu līmeņus vai augstākas ES līdzfinansējuma likmes, kas piemērojamas gados jauniem lauksaimniekiem.**

Darbības, kas ierosinātas pašreizējās KLP satvarā un 2028.–2034. gada KLP priekšlikumā			
Atbalsts finanšu plānošanai un informētības vairošanai	un	Sniegt tehnisko palīdzību gados jauno lauksaimnieku vajadzībām pielāgotu finanšu instrumentu izstrādē un ieviešanā. Tas ietver izaugsmes vadību un atbalstu, ko sniedz tādas platformas kā <i>fi-compass</i> , kā arī pastiprinātus un pieejamus komunikācijas un izplatīšanas pasākumus, kas KLP tīklā īstenojami ar mērķi palielināt informētību par finansēšanas iespējām.	2026. gada 2. ceturksnis un pašreizējā KLP

⁽³⁴⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu stratēģija. Izvēlēties Eiropu darījumdarbības sākšanai un izvēšanai” (COM(2025) 270 final).

Piekluve finansējumam un uzlabota riska pārvaldība – gan dalībvalstu stratēģijās, gan ar starta komplekta palīdzību	- Dalībvalstu pieņemtajās paaudžu nomainas stratēģijās iekļautas darbības, kas vērstas uz gados jauno lauksaimnieku piekļuvi finansējumam, un iespēja īstenot papildu pasākumus, piemēram, noteikt augstākas dotāciju likmes vai paredzēt bonuspunktus projektu atlasē nepietiekami pārstāvētām grupām, īpašu uzmanību pievēršot gados jaunām lauksaimniecēm. - No dalībvalstu finansējuma un ar starta komplekta instrumentiem izveidot gados jauniem lauksaimniekiem, arī bioloģiskām saimniecībām, domātus aizdevumu un garantiju fondus, kas ietver instrumentus ar samazinātām procentu likmēm, mazāku nodrošinājumu, labvēlības periodiem un ilgāku atmaksas termiņu.	Jaunā KLP, sākot ar 2028. gadu
Uzņēmējdarbības plāni	Konsultāciju pakalpojumi, kas gados jauniem lauksaimniekiem un nozares jaunpieņācējiem palīdz uzņēmējdarbības plānu izstrādē un atjaunināšanā un vienlaikus stiprina pilsētu un lauku saites.	No 2025. gada 4. ceturkšņa
Darbības, kas ierosinātas citu ES rīcībpolitiku satvarā		
Īpašs EIB aizdevumu finansējums	Veicināt un uzraudzīt lauksaimniecībai un bioekonomikai paredzēto EIB aizdevumu finansējumu, arī finansējumu, kas paredzēts gados jauniem lauksaimniekiem. Nodrošināt pārredzamību un ziņošanu par konkrētiem izdevumiem, no kuriem labumu gūst šī grupa. Mudināt EIB palielināt finansējumu, papildus ES garantijām uzņemoties pašai savus riskus. Izpētīt gados jauniem lauksaimniekiem un jaunsaimniekiem paredzētus atbalsta veidus, to vidū garantiju shēmas un procentu likmju subsīdijas.	2025.–2027. gads un pēc tam. Jauna ES bioekonomikas stratēģija
Atbalsts saskaņā ar piemērotiem instrumentiem sadarbībā ar EIBG un citiem īstenošanas partneru instrumentiem	Atvieglot gados jauniem lauksaimniekiem piekļuvi finansējumam, izmantojot piemērotus instrumentus, jo īpaši garantiju un pašu kapitāla produktus, kas izstrādāti kopā ar EIF, EIB vai citiem īstenošanas partneriem un kas ļauj iegādāties lauku saimniecības un izvērst inovatīvas tehnoloģijas.	2025.–2027. gads un pēc tam. Jauna ES bioekonomikas stratēģija
Brīvprātīgas darbības dalībvalstu līmenī		
Uzlabota piekluve kredītiem, ko sniedz attīstību veicinošas bankas	Sadarboties ar valsts attīstību veicinošām bankām, lai izstrādātu shēmas, kas uzlabo lauksaimnieku piekļuvi kredītiem.	No 2025. gada 4. ceturkšņa

B. Piekluve zināšanām un prasmēm

Gados jauno lauksaimnieku panākumi galvenokārt ir atkarīgi no īpaši pielāgotas apmācības un prasmēm, kas vajadzīgas, lai izveidotu un uzturētu dzīvotspējīgas lauku saimniecības. Problēmas rodas labu laiku pirms lauku saimniecības izveides, cenšoties panākt atbilstību sarežģītam tiesiskajam un finansiālajam regulējumam un sagatavojot uzņēmējdarbības plānus, kas ekonomisko dzīvotspēju līdzsvaro ar sociālo un vidisko ilgtspēju. Neizdošanās risku samazina strukturētas atbalsta sistēmas, kas nodrošina apmācību, konsultācijas un mentorēšanu pirms lauku saimniecības izveides, tās laikā un pēc tās. Prasmju

pārneses problēmas, kas rodas, pārņemot vai pielāgojot lomas esošajās ģimenes saimniecībās, atšķiras no problēmām, ar kādām saskaras pirmās paaudzes lauksaimnieki.

Papildus uzņēmējdarbības plānošanai un attīstībai lauksaimnieciskās izglītības un apmācības un konsultāciju pakalpojumiem ir jāaptver jaunas problēmas un iespējas, piemēram, klimata pārmaiņas, biodaudzveidības zudums, digitalizācija, atjaunīgās enerģijas integrācija vai viedās lauksaimniecības prakse, kas ļauj izaugt uz Eiropas kosmosa sistēmām, piemēram, *Copernicus* un *Galileo*. Kā uzsvērts ES finanšprātības stratēģijā⁽³⁵⁾, vienlīdz svarīga ir finanšprātība, kas ļauj gados jauniekiem efektīvi pārvaldīt investīcijas, kredītus un risku un pieņemt uz informāciju balstītus lēmumus par ilgtermiņa dzīvotspēju. Nozares ilgtspējīgā pārveidē būtiska nozīme ir tam, lai gados jauniekiem lauksaimniekiem un jaunsaimniekiem tiktu nodrošinātas prasmes un rīki, ar ko ieviest agroekoloģisku praksi, kombinēt digitalizāciju ar (nepietiekamu) darbaspēku un radīt pievienoto vērtību, piemēram, izmantojot bioekonomikas projektus. Lai nodrošinātu piekļuvi zināšanām un prasmēm, būtiskas ir mūžizglītības iespējas, nepilna laika apmācības formāti, apmaiņa un digitālie rīki. Turklāt iekļautības un iespēju paplašināšanas nolūkā ir mērķtiecīgi jācenšas iekļaut nepilnas slodzes lauksaimniekus, laukstrādniekus, sievietes un grupas neaizsargātās situācijās.

Piekļuve sadarbības platformām, kas veicina zināšanu apmaiņu, aprīkojuma un pakalpojumu koplietošanu, palīdz samazināt izmaksas, stiprināt kopienu noturību un veicināt inovāciju. Prasmju pilnveides pakts – agropārtikas partnerība⁽³⁶⁾, piedāvājot zināšanas, finansēšanas konsultācijas un sadarbības iespējas, saskaņā ar pašreizējo DFS atbalsta ieinteresētās personas prasmju pilnveidē un pārkvalifikācijā, kas notiek zaļās un digitālās pārkārtošanās ietvaros. Prasmju problēmas lauksaimniecībā risina arī *Erasmus+* profesionālās izcilības centri. Domājot par nākamo DFS, lai uzlabotu gados jauno lauksaimnieku un nozares jaunpieņacēju spēju kopīgi pieņemt un izstrādāt risinājumus, ir jāturpina atbalsts un saskaņošana, izmantojot tādas iniciatīvas kā Eiropas inovācijas partnerība lauksaimniecības ražīgumam (*EIP-AGRI*) un saskaņoti KLP instrumenti.

Pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa” tagad ir iekļauta īpaši lauksaimniecībai un bioekonomikai domāta 6. kopa, kas piedāvā jaunas iespējas KLP un EKF atbalstu sasaistīt ar progresīvu pētniecību un inovāciju, nodrošinot, ka gados jaunie lauksaimnieki var gūt tiešu labumu no ES finansētiem risinājumiem. Lai uzlabotu gados jauno lauksaimnieku un jaunpieņacēju spēju kopīgi pieņemt un izstrādāt risinājumus, ir jāatvieglo piekļuve šīm zināšanām līdztekus tādām iniciatīvām kā Eiropas inovācijas partnerība lauksaimniecības ražīgumam (*EIP-AGRI*) un saskaņoti KLP instrumenti.

Daudzi lauksaimnieki ir arī meža tiesiskie valdītāji, tāpēc piekļuve specializētai apmācībai mežsaimniecības jomā, tostarp drošai darba praksei, ir būtiski svarīga pienācīgai meža apsaimniekošanai, lauku noturībai un drošībai pierobežas teritorijās.

⁽³⁵⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par ES finanšprātības stratēģiju.

⁽³⁶⁾ [Prasmju pilnveides pakts – agropārtikas ekosistēma](#).

Pamatiniciatīvas

- Programma **“Erasmus jauniešiem uzņēmējiem” (EYE)** ir spēcīgs instruments paaudžu nomaiņas veicināšanai lauksaimniecībā. Programma paredzēta uzņēmējiem un dod iespēju jaunsaimniekiem un gados jauniešiem lauksaimniekiem iegūt būtiskas uzņēmējdarbības prasmes un pārliecību un izveidot tīklus, sadarbojoties ar pieredzējušiem uzņēmējiem vairāk nekā 40 valstīs. Komisijas mērķis ir palielināt programmas pamanāmību lauku apvidos, lai labumu no tās gūtu vairāk gados jaunu lauksaimnieku un jaunsaimnieku.
- **Platforma “Sievietes lauksaimniecībā”**: tās mērķis būs, atzīstot sieviešu būtisko lomu lauksaimniecības un lauku attīstības nākotnē, piesaistīt lauksaimniecībai vairāk sieviešu, veicināt vienlīdzīgas iespējas, pieredzes apmaiņu un mentorēšanu.
- **Paraugprakses komplekts “Nākotnes lauksaimnieki” visām ES lauksaimniecības skolām**
Šis komplekts sniegs skolēniem skaidrus un praktiskus piemērus, kādas ir mūsdienīgas lauksaimniecības pieejas, piemēram, dažādošana, digitālie rīki, ilgtspēja un sadarbība jaunos uzņēmējdarbības modeļos. Šie piemēri liecina, ka mūsdienīga lauksaimniecība ir inovatīva un saistīta ar tautsaimniecību plašākā nozīmē. To iekļaušana izglītībā palīdz skolēniem uztvert lauksaimniecību kā dinamisku, uz nākotni orientētu karjeru.

Darbības, kas ierosinātas 2028.–2034. gada KLP		
Stiprināt LZIS un konsultāciju pakalpojumus paaudžu sadarbībai	Integrēt Lauksaimniecisko zināšanu un inovācijas sistēmā (LZIS) gados jauniešiem lauksaimniekiem īpaši pielāgotu apmācību, kas atbalsta paaudžu nomaiņu. Gados jauniešiem lauksaimniekiem pirms un pēc lauku saimniecības izveides tiek nodrošināta mentorēšana, kura aptver piekļuvi zemei, uzņēmējdarbības plānošanu, tehniskos, juridiskos un ilgtspējas jautājumus, galveno uzmanību pievēršot inovatīviem risinājumiem.	Jaunā KLP, sākot ar 2028. gadu
Darbības, kas ierosinātas citu ES rīcībpolitiku satvarā		
Pētniecība un inovācija, kas vērsta uz jaunāko paaudžu vajadzībām	Izmantot pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” finansējumu ar mērķi atbalstīt paaudžu nomaiņu nozarē, nodrošinot pētniecību un inovāciju, kas pielāgota jauno paaudžu vajadzībām, iesaistot jaunos lauksaimniekus inovācijas procesā un veicinot saistītos konsultāciju pakalpojumus.	Pamatprogramma “Apvārsnis Eiropa” 2027. gada darba programma
Brīvprātīgas darbības dalībvalstu līmenī		Brīvprātīgi
Inovatīvas lauksaimniecības prasmes	Izmantot viedo specializāciju, talantu izmantošanas platformu un agropārtikas prasmju partnerību saskaņā ar Prasmju pilnveides pakti tā, lai veicinātu inovāciju, pārkvalifikāciju un talantu noturēšanu lauku apvidos. Viedās specializācijas stratēģijās reģioniem par prioritāti būtu jānosaka lauksaimniecība un paaudžu nomaiņa. Talantu izmantošanas platforma var piesaistīt jauniešus, piedāvājot pielāgotu izglītību un mobilitāti, savukārt agropārtikas nozares dalībniekiem būtu jāiesaistās paktā, lai kopīgi izstrādātu apmācību un pilnveidotu jauno lauksaimnieku un jaunpienācēju prasmes inovatīvajās tehnoloģijās. “Erasmus+” profesionālās izcilības centri atbalsta transnacionālus tīklus, kas risina nozaru un starpnozaru prasmju problēmas.	No 2025. gada 4. ceturkšņa
Elastīga modernizēta un	Pielāgot mācību programmas un piedāvāt elastīgus un piekļūstamus formātus ar jauniešiem vai esošiem digitālajiem rīkiem, kas apmierinātu	No 2025. gada 4. ceturkšņa

lauksaimnieciskā izglītība un apmācība	nepilna darba laika lauksaimnieku vajadzības un risinātu jaunas problēmas, tostarp dažādošanas un ienākumu stratēģijas.	
Atbalstīt gados jaunu lauksaimnieku organizācijas	Vadīt finansējumu un programmas, kuru mērķis ir atbalstīt gados jaunu lauksaimnieku organizācijas, tādējādi nodrošinot, ka viņu viedoklis tiek sadzirdēts.	No 2025. gada 4. ceturkšņa
Ar ALMA palīdzību atklāt un vairo lauksaimniecības pievilcību jauniešiem, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu	<i>ALMA</i> (saīsinājums no angļu val. “Aim, Learn, Master, Achieve” – tiecies, mācies, apgūsti, sasniedz) ir ES sociālās iekļaušanas iniciatīva, kas jauniešiem, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, palīdz no jauna integrēties sabiedrībā, veidojot vispārīgās prasmes un saņemot īpaši pielāgotu atbalstu. Lai gan šī iniciatīva neaprobežojas tikai ar vienu nozari, tā varētu palielināt informētību par lauksaimniecības pievilcību. Lauksaimnieku iesaistīšana ārvalstu stažieru uzņemšanā varētu atbalstīt prasmju attīstību un mudināt jauniešus apsvērt darbu lauksaimniecībā. Šīs pieejas integrēšana valsts LZZS varētu stiprināt nodarbinātību laukos un paaudžu nomainību.	No 2025. gada 4. ceturkšņa
Brīvprātīgas darbības ieinteresētajām personām		Brīvprātīgi
Gados jaunu lauksaimnieku un jaunsaimnieku mācīšanās no līdzbiedriem	Lai stiprinātu gados jauno lauksaimnieku un jaunsaimnieku uzņēmējdarbības un vadības prasmes, jauno lauksaimnieku organizācijām, kooperatīviem un partneriem būtu jānodrošina mentorēšana, apmācība un mācīšanās no līdzbiedriem.	No 2026. gada

C. Piekļuve zemei

Paaudžu nomainības pamatā ir zemes nodošana. Problēmu ilustrē nevienāda zemes īpašumtiesību sadalījums. Lielākā daļa gados vecāku lauksaimnieku ir zemes īpašnieki, turpretī jaunākās paaudzes lauksaimniekiem bieži vien jāaprobežojas tikai ar zemes nomu; attiecīgi 15 miljonus hektāru viņi apstrādā, būdami nomnieki, bet īpašnieka statusā – tikai 10 miljonus hektāru. Noma piedāvā vispieejamāko iespēju daudziem jaunpienācējiem, tomēr īstermiņa noma var ierobežot viņu spēju veikt investīcijas un plānot ilgtermiņā.

Lai gan dažās dalībvalstīs pastāv īpašas administratīvās shēmas un noteikumi, kas atvieglo lauku saimniecību nodošanu, agrīna pārņemšana bieži vien ir sarežģīta; administratīvi un finansiāli šķēršļi attur lauksaimniekus no saimniecības nodošanas pirms pensionēšanās. **Vienkāršoti noteikumi un mērķorientēti stimuli padarītu agrāku nodošanu pievilcīgāku.**

Saimniecības nodošanu pēc lauksaimnieka nāves bieži kavē sarežģīts tiesiskais regulējums un liels nodokļu slogs. Pat tad, ja pastāv nodokļu atvieglojumi vai vienkāršota mantošana, tradicionālā prakse dažos reģionos noved pie zemes sadrumstalotības, kas sarežģī ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību izveidi. Lai veicinātu efektīvāku zemes nodošanu lauksaimniekiem, dalībvalstīm šie šķēršļi būtu jānovērš. Tāpēc, lai nodrošinātu, ka valsts rīcībpolitikas ir saskaņotas ar ES mērķiem un ka tiek ieviestas pienācīgas reformas, Komisija Eiropas pusgada procesā integrēs attiecīgos ekonomiskos un sociālos aspektus, kas saistīti ar paaudžu nomainību.

Tiem, kam nav piekļuves mantotai zemei, zemes iegāde ir ne tikai galvenais, bet arī vissarežģītākais ceļš uz lauksaimniecību. Eiropas Savienībā cena par hektāru ir vidēji 11 791 EUR, taču atsevišķos reģionos tā pārsniedz 280 000 EUR. Tā kā kredītus saņemt ir grūti, atmaksas termiņi ir ļoti gari, bet investīciju atdeve – bieži vien pieticīga un

nevienmērīga, gados jaunie lauksaimnieki saskaras ar lieliem šķēršļiem, kas kavē ienākšanu tirgū. Dalībvalstis šo situāciju var atvieglot, izmantojot cenas ziņā pieejamu aizdevumu shēmas, gados jauniem lauksaimniekiem labvēlīgas pirmpirkuma tiesības, kuras nediskriminē valstspiederības dēļ, un īpašus piemeklēšanas rīkus, kas pensijā aizejošus lauksaimniekus vai zemes īpašniekus saved kopā ar topošajiem lauksaimniekiem. Tajā pašā laikā, lai saglabātu lauksaimniecības zemes pieejamību lauksaimniecībai, dalībvalstīm ir jāvērsas pret spekulatīvu iegādi un zemes sagrābšanu ⁽³⁷⁾.

Noma var piedāvāt pieejamāku iespēju. Gandrīz puse no ES lauksaimniecības zemes tiek nomāta, bet īstermiņa līgumi palielina jaunpienācēju neaizsargātību. Stabīlāki ilgtermiņa līgumi un prioritātes piešķiršana gados jauniem lauksaimniekiem, iedolot pašvaldību vai valsts zemi, veicinātu stabilitāti un uzticēšanos.

Rodas arī alternatīvi modeļi, sākot ar zemes bankām un kopienas zemes fondiem un beidzot ar lauku saimniecību inkubatoriem. Lai nodrošinātu to dzīvotspēju plašā mērogā, vajadzīgs atbalstošs tiesiskais regulējums un reģionālais atbalsts. Vienlaikus konkurence par zemi, kas paredzēta citiem izmantojumiem, samazina lauksaimniecības zemes pieejamību un paaugstina zemes cenas, kaitējot lauksaimniecībai. Zemes aizņemšana samazina lauksaimniecības zemes pieejamību. Pašlaik aktuālā lauksaimniecības zemes pārveidošana par zemi pilsētvides un rūpniecības vajadzībām paaugstina cenas un ierobežo gados jaunu lauksaimnieku piekļuvi tai. Dalībvalstīm būtu jāpieskaņojas ES mērķim līdz 2050. gadam apturēt aizņemtu zemes platību neto pieaugumu ⁽³⁸⁾, zemes izmantošanas plānošanā nodrošinot stingrāku lauksaimniecības zemes aizsardzību.

Zemes politika visā ES gūtu labumu no ciešākas sadarbības un datu kopīgošanas starp dalībvalstīm. Lai to atbalstītu, Komisija izstrādā analītisko bāzi **Eiropas zemes novērošanas centram**, kas izveidots kā diskusiju forums, lai palīdzētu novērst informācijas trūkumu un uzlabotu pārredzamību attiecībā uz darījumiem ar zemi, cenām, izmantošanas izmaiņām un tirgus tendencēm. Šis novērošanas centrs sniegs dalībvalstīm pierādījumus un rīkus, ar ko izstrādāt taisnīgākus un efektīvākus pasākumus, kuri pielāgoti katras valsts kontekstam un veicina ES kopīgo mērķu, tostarp paaudžu nomaiņas, sasniegšanu.

Pamatiniciatīvas

- ***Eiropas zemes novērošanas centrs***, kura mērķis ir uzlabot pārredzamību, kas palīdzētu lauksaimniekiem piekļūt pieejamajai zemei, atbalstītu lauku saimniecību pēctecību, nodrošinātu pamatu politiskiem lēmumiem un novērstu spekulācijas ar zemi, tādējādi atvieglojot jaunpienācējiem lauksaimniecības uzsākšanu.
- ***Valstu zemes politika***, kuras mērķis ir likvidēt šķēršļus piekļuvei, nepieļaut spekulatīvas iegādes un nodrošināt saskaņotību ar ES mērķiem attiecībā uz paaudžu nomaiņu, jāiekļauj Eiropas pusgada tvērumā.

Darbības, kas ierosinātas citu ES rīcībpolitiku satvarā

⁽³⁷⁾ Pasaules pārtikas nodrošinājuma komiteja (2012), *Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security*, FAO, Roma.

⁽³⁸⁾ Eiropas Komisija (2011), "Ceļvedis par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā" (COM(2011) 571, Brisele), kurā noteikts mērķis līdz 2050. gadam apturēt aizņemtu zemes platību neto pieaugumu; atkārtoti apstiprināts Eiropas Komisijas (2021) dokumentā "ES Augsnes stratēģija 2030. gadam" (COM(2021) 699, Brisele).

Zemes tirgus novērtējums paaudžu nomaiņas īstenošanai	Veikt divus savstarpēji saistītus pētījumus, kas palīdzētu labāk izprast ar zemi saistītos šķēršļus paaudžu nomaiņai lauksaimniecībā un tādējādi: 1. izskatīt lauksaimniecības zemes finansializāciju, tās sociālekonomiskās un vidiskās sekas un 2. analizēt lauksaimniecības zemes cenu izmaiņas attiecībā pret agrovides un sociālajiem faktoriem.	Līdz 2026. gada 4. ceturksnim
Brīvprātīgas darbības dalībvalstu līmenī		
Zemes mobilitātes pakalpojumi	Atbalstīt konfidenciālas zemes mobilitātes shēmas, kas savieno zemes īpašniekus ar jaunpieņacējiem, izmantojot nomas līgumus, partnerības, pusgraudniecību un zemes piemeklēšanas rīkus. Veicināt tiesisko regulējumu, kas nodrošina ilgtermiņa nomu un veicina nomas stabilitāti, lai gados jaunie lauksaimnieki varētu pakāpeniski pārņemt lauku saimniecības un veikt investīcijas. Pamatojoties uz dalībvalstu iniciatīvām, valstu platformas tiktu savienotas ES tīklā.	No 2025. gada 4. ceturkšņa
Alternatīvi īpašumtiesību un uzņēmumu nodošanas modeļi	Atbalstīt īpašumtiesību nodošanu, kas notiek no paaudzes paaudzē un darbinieku vadībā, arī darbinieku veiktu uzņēmumu pārpirkšanu, kad darbinieki iegādājas lauku saimniecības kapitāldaļas, un kooperatīvos zemes apsaimniekošanas modeļus. Par prioritāti noteikt atbalstu modeļiem, kas nodrošina pakāpenisku vai kolektīvu īpašumtiesību maiņu.	No 2025. gada 4. ceturkšņa
Zemes bankas un pamestas zemes atkalizmantošana	Lai gados jauniem lauksaimniekiem un jaunpieņacējiem atvieglotu piekļuvi zemei – atbalstīt publiskās zemes bankas pamestas vai sadrumstalotas zemes apsaimniekošanā un pārprofilēšanā. Attiecīgā gadījumā veicināt kooperatīvus nomas mehānismus.	No 2025. gada 4. ceturkšņa
Valstij piederošu finanšu iestāžu iesaistīšana	Mudināt finanšu iestādes atbalstīt piekļuvi lauksaimniecības zemei un tās attīstību, piedāvājot tādus finanšu produktus kā pirkšanas aizdevumus, aizdevumu garantijas un subsidētas procentu likmes zemes uzlabošanai un konsolidācijai, palīdzot gados jaunajiem lauksaimniekiem pārvarēt finansiālos šķēršļus un uzlabot lauku saimniecību dzīvotspēju.	No 2025. gada 4. ceturkšņa
Zemākas zemes darījumu izmaksas mazām lauku saimniecībām	Atbalstīt reformas un subsīdijas, lai samazinātu augstās zemes reģistrācijas un darījumu izmaksas, kas gados jauniem lauksaimniekiem ir būtisks šķērslis. Lai novērstu spekulācijas, bet neliktu šķēršļus jaunpieņacējiem, būtu jāapsver iespēja atcelt vai samazināt maksājumus, kas jāveic mazām lauku saimniecībām, piemēram, nosakot robežvērtības vai izmaksas sasaistot ar zemes platību.	No 2025. gada 4. ceturkšņa

D. Noturība, taisnīgi dzīves apstākļi un piekļuve jaunām ienākumu iespējām

Paaudžu nomaiņa lauksaimniecībā ir atkarīga ne tikai no piekļuves zemei, prasmēm vai finansējumam, bet arī no vispārējām ekonomiskajām iespējām lauksaimniecībā un lauku dzīves pievilcības. Daudzi jaunieši vilcinās palikt vai atgriezties lauksaimniecībā un lauku apvidos, ja viņu ienākumu gūšanas iespējas, pakalpojumi un dzīves kvalitāte atpaliek no pilsētu standartiem. KLP, ko vēl papildina kohēzijas politika un citas ES rīcībpolitikas, ir būtiska nozīme lauksaimniecības un citu darbību ekonomiskās dzīvotspējas un pievilcības nodrošināšanā ES lauku apvidos. Lauku novērošanas centrs ⁽³⁹⁾ sniedz atjauninātus datus un analīzi par lauku apstākļiem, noturību un dzīves kvalitāti, atbalstot uz pierādījumiem balstītas rīcībpolitikas veidošanu.

⁽³⁹⁾ ES Lauku novērošanas centrs, *rural-vision.europa.eu*.

Turklāt, lai lauksaimniecību padarītu saderīgu ar ģimenes dzīvi un novērstu izolāciju un iedzīvotāju skaita samazināšanos, saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru ir būtiski svarīgi uzlabot piekļuvi veselības aprūpei, bērnu aprūpei, vecāka gadagājuma cilvēku aprūpei, transportam, mājokļiem, vietējai infrastruktūrai, izglītībai un apmācībai, nodarbinātības iespējām (jauniešiem un lauksaimnieku ģimenes locekļiem) un sociālajam atbalstam, kas tiek sniegts elastīgos un pieejamos formātos un nostiprināts ar digitāliem rīkiem un kopienas tīkliem.

Lauku pakalpojumi lauksaimnieku atbalstam – daži piemēri

- **Austrija – lauku bērnu aprūpes kooperatīvi:** kopienā balstītas bērnu aprūpes iniciatīvas, kas dod iespēju lauku ģimenēm līdzsvarot ģimenes un darba pienākumus.
- **Somija – mobilās veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu vienības:** būtisks veselības un sociālais atbalsts tieši attālos lauku apvidos, kas uzlabo dzīves kvalitāti un mazina slogu lauku mājāsaimniecībām.

Izšķiroša nozīme var būt arī spēcīgākai sociālajai aizsardzībai un sociālajiem pakalpojumiem, kas pielāgoti lauksaimniekiem. Stabili ienākumi, veselības apdrošināšana (ietverot psihoemocionālās veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi), bērna kopšanas atvaļinājums un aprūpe, kā arī pienācīgas pensijas rada jaunpienācējiem drošības sajūtu, ka ir vērts uzņemties risku un veidot karjeru lauksaimniecībā. Iekļaujošas sistēmas, kas atbalsta, savieno un piesaista visus lauksaimniekus, arī nepilna laika lauksaimniekus, sievietes un grupas neaizsargātās situācijās, un kas risina psihoemocionālās veselības problēmas lauku apvidos, stiprina taisnīgumu un noturību visās lauku kopienās.

Tajā pašā laikā **būtiska nozīme noturības veidošanā ir ekonomikas dažādošanai.** Gados jauni lauksaimnieki, kuri tradicionālo lauksaimniecību var apvienot ar klimatviedu praksi, jauniem bioekonomikas projektiem un vērtības ķēdēm, agrotūrismu, atjaunīgās enerģijas ražošanu vai digitalizāciju, uzlabo konkurētspēju un ilgtermiņa dzīvotspēju. Vietējās pārtikas sistēmas – no īsām piegādes ķēdēm līdz kopienas atbalstītai lauksaimniecībai – palielina ienākumu stabilitāti un stiprina sociālās saites, savukārt patērētāji gūst labāku priekšstatu par to, no kurienes nāk viņu pārtika. Turklāt iespējas saņemt finansējumu atjaunīgās enerģijas iekārtu uzstādīšanai lauku saimniecībā var samazināt sākotnējos šķēršļus investīcijām un radīt ilgtermiņa izmaksu samazinājumus un potenciālas ienākumu plūsmas, stiprinot gan lauku saimniecību dzīvotspēju, gan lauku energoapgādes noturību.

Pastāvīgs izaicinājums ir sabiedrībā valdošie priekšstati par lauksaimniecību: tā joprojām bieži tiek uzskatīta par grūtu un veclaicīgu profesiju. Lai piesaistītu jaunas paaudzes, izšķiroša nozīme būs šā priekšstata maiņai, parādot inovāciju, ilgtspēju un pieejamo atbalstu. Jaunu saziņas kanālu un sociālo mediju izmantošana varētu sasniegt un iesaistīt gados jaunāko auditoriju, mudinot viņus uzskatīt lauksaimniecību par karjeras ceļu, kas nodrošina elastību, labai tuvas dzīves kvalitāti un jēgpilnu devumu sabiedrībai.

Kopumā šie pasākumi var radīt dinamiskākus, daudzveidīgākus un noturīgākus lauku apvidus – vietu, kur jaunieši vēlas dzīvot, strādāt un ieguldīt savas nākotnes veidošanā. Tas ir pamats ilgnoturīgai paaudžu nomainībai Eiropas lauksaimniecībā.

Pamatiniciatīvas

- **Jaunā KLP priekšlikuma ietvaros ar lauku saimniecību atspaida pakalpojumiem** tiktu ieviests atbalsts, kas palīdzētu lauksaimniekiem slimības, traumu, vecāku pienākumu, aprūpes, arī gados vecāku lauksaimnieku aprūpes, brīvdienu vai apmācības gadījumā. Finansējumam būtu jāsedz atspaida pakalpojumu izveide un aizvietojošo darbinieku algas īstermiņa prombūtnes laikā.
- **Lauku jaunatnes vēstnieki.** Eiropas Komisija izveidos lauku jaunatnes vēstnieku programmu. Tiks atlasīti un atbalstīti jaunieši, kuri darbotos kā lauksaimniecības un lauku dzīves aizstāvji un aktīvi piedalītos politikas diskusijās. Šie vēstnieki ar informēšanu, stāstījumiem un līdzbiedru iesaisti palīdzēs pārveidot sabiedrības uztveri, radīs jauniešos lielāku interesi un spordinās lauksaimniecības un lauku apvidu vispārējo tēlu visā Eiropā.

Darbības, kas ierosinātas pašreizējā KLP satvarā un 2028.–2034. gada KLP priekšlikumā		
Investīcijas enerģētikas un klimatiskajā pārkārtošanā	Atbalstīt atjaunīgās enerģijas projektus lauku saimniecībās un investīcijas klimatadaptācijā ar mērķi uzlabot gados jaunu lauksaimnieku noturību pret klimata riskiem.	Pašreizējie un jaunie KLP plāni
Lauku uzņēmējdarbības dažādošana, stratēģijas un infrastruktūras	Lai uzlabotu lauku dzīves dzīvotspēju – veicināt integrētu pieeju lauku apvidiem valsts un reģionu partnerības plānos un integrēto teritoriālās attīstības instrumentu plānošanā, nodrošinot finansējumu piekļūstamām lauku infrastruktūrām un pakalpojumiem, jo īpaši attālos apgabalos (piemēram, ES tālākajos reģionos), tostarp savienotībai un transportam.	Pašreizējā KLP investīcijām infrastruktūrā, jaunā KLP un valsts un reģionu partnerības plāni – sākot ar 2028. gadu
LEADER/SVV A	Atbalstīt vietējo lauku attīstību un tīklu veidošanu, izmantojot LEADER/sabiedrības virzītu vietējo attīstību (SVVA), kas veicina jauniešu un sieviešu iesaistīšanos un mazina lauku izolētību.	Pašreizējā KLP un valsts un reģionu partnerības fonds
Darbības, kas ierosinātas citu ES rīcībpolitiku satvarā		
ES līmeņa koordinēta rīcība, kas nāk par labu lauku apvidiem	Izmantojot atjaunināto ES Lauku rīcības plānu, veicināt darbības, kas atbalsta lauku apvidu pievilcību vairākās rīcībpolitikas jomās, to vidū izglītības un apmācības, energokopieni, savienotības, bioekonomikas un jauniešu iesaistes jomā. Ar Lauku paktu 2026. un 2027. gadā pastiprināt centienus lauku viedokļu paušanā, tīklošanā un lauku apvidiem paredzētu darbību koordinēšanā.	2026. gada 1. ceturksnis
Veicināt sociālo lauksaimniecību⁽⁴⁰⁾	Veicināt brīvprātīgo darbu aprūpes un sociālajās lauku saimniecībās, iesaistot Eiropas Solidaritātes korpusu, un vienlaikus palīdzēt dalībvalstīm izstrādāt iniciatīvas gados jaunajiem lauksaimniekiem, kas lauku apvidos sniedz pieejamussociālos un aprūpes pakalpojumus.	2026. gada 4. ceturksnis

⁽⁴⁰⁾ Sociālā lauksaimniecība (jeb *aprūpes saimniecības*) nozīmē, ka lauksaimniecības darbības izmanto, lai sniegtu veselības, sociālos vai izglītības pakalpojumus grupām neaizsargātās situācijās, vienlaikus dažādo lauksaimniecības darbības un veicina lauku attīstību.

Oglekļa saistīga saimniecība, tirgi un noturība	Regula par ES Oglekļa piesaistījumu un oglekļa saistīgas saimniecības (CRCF) sertifikāciju piedāvā lauksaimniekiem, mežsaimniekiem un zemes apsaimniekotājiem iespēju brīvprātīgi iesaistīties oglekļa tirgos, nodrošinot viņiem papildu ienākumu plūsmu, stiprinot viņu konkurētspēju un saimniecību noturību.	No 2025. gada 4. ceturkšņa
Brīvprātīgas darbības dalībvalstu līmenī		Brīvprātīgi
Vietējā pievienotā vērtība pārtikas sistēmās	Atbalstīt vietējās un reģionālās pārtikas stratēģijas un ar pārtiku saistītas inovācijas stratēģijas, veicināt tiešo tirdzniecību vietējos un lauku tirgos un uzlabot pilsētu un lauku saites, palīdzot gados jauniekiem lauksaimniekiem un jaunsaimniekiem piekļūt iespējām un stimulējot kopienā balstītu lauksaimniecību, pārstrādi un mazumtirdzniecību.	No 2025. gada 4. ceturkšņa

E. Mantošana un pensionēšanās

Lai nodrošinātu paaudžu nomaiņu lauksaimniecībā, būtiska nozīme ir pensiju shēmām un mantošanas plānošanai. Ir svarīgi, lai gados vecākiem lauksaimniekiem, kuri vēlas pensionēties, būtu iespējas un līdzekļi, kas ļautu to darīt ar cieņu un finansiālu drošību. Visā ES daudzi gados vecāki lauksaimnieki atliek pensionēšanos nepietiekamas pensijas dēļ un tāpēc, ka trūkst dzīvotspējīgu alternatīvu lauku saimniecības ienākumiem. Šī finansiālā nedrošība bieži vien izraisa nevēlēšanos nodot zemi vai atkāpties no aktīva darba; tādējādi samazinās zemes mobilitāte un gados jaunākiem lauksaimniekiem tiek liegtas iespējas ienākt un iedibināties šajā nozarē.

Šajā kontekstā KLP bieži vien ir sociāla nozīme. Daudziem gados vecākiem lauksaimniekiem, kuriem nav atbilstošu pensijas tiesību, KLP maksājumi ir vienīgie ienākumi, kas kļūst par drošības tīklu. Tas uzskatāmi liecina, ka vajadzīgi papildinoši valsts pasākumi sociālās aizsardzības un pensionēšanās iespēju stiprināšanai tā, lai pienācīgi aizsargātu lauksaimniekus.

Vienlīdz svarīga ir mantošanas plānošana, tomēr tā joprojām ir būtisks šķērslis. Bez juridiska un konsultatīva atbalsta lauku saimniecību nodošana var tikt aizkavēta vai slikti pārvaldīta, radot augsni konfliktiem un nenoteiktībai. Būtiski svarīga lauksaimniecības nozares ilgtermiņa dzīvotspējai ir agrīna plānošana, kas ļauj vecākām paaudzēm atkāpties pakāpeniski, palikt iesaistītām, ja tās vēlas, un nodot atbildību strukturētā veidā, ņemot vērā viņu lomu un pieredzi.

Eiropas pusgads turpinās uzraudzīt, kā valsts pensiju un sociālās aizsardzības politika palīdz panākt pienācīgus ienākumus vecumdienās un piekļuvi sociālajai aizsardzībai dažādām profesionālajām grupām, to vidū lauksaimniekiem.

Pensiju sistēmas, kas atbalsta paaudžu nomaiņu, – dažādi piemēri

- **Vācija.** Vācijas Lauksaimniecības pensiju banka atbalsta lauku saimniecību mantošanu, nodrošinot pensijas ienākumus un sociālo apdrošināšanu lauksaimniekiem, kas pensionējas.
- **Francija.** Pielāgotās pensiju shēmas sniedz līdzīgu atbalstu, parādot, kā pielāgota sociālā aizsardzība var veicināt paaudžu nomaiņu lauksaimniecībā.

Sekmīgām sistēmām ir kopīgas šādas galvenās iezīmes: ietver visus ģimenes locekļus, lai izvairītos no pārtraukumiem iemaksu veikšanā; piedāvā elastīgas, uz ienākumiem balstītas vai vienotas likmes iemaksas, kas atspoguļo lauku saimniecību ienākumu mainīgumu, un paļaujas uz publiskām subsīdijām, kuras pamatoti uzskata par ieguldījumiem lauku pašu

kapitālā un pārtikas nodrošinājumā. Iekļautību vēl vairāk nodrošina skaidras juridiskās definīcijas un taisnīgas materiālā stāvokļa pārbaudes.

Galu galā ieguldījumi atbilstīgās un stabilās lauksaimnieku pensiju sistēmās ir ne tikai sociālā taisnīguma jautājums, bet arī stratēģisks instruments paaudžu nomaiņas, zemes mobilitātes un ES lauksaimniecības ilgtermiņa ilgtspējas nodrošināšanai.

Pamatiniciatīvas

- *Līdz 2032. gadam pabeigt tiešo maksājumu sasaisti ar lauksaimnieku pensionēšanās vecumu, kā ierosināts KLP laikposmam pēc 2027. gada. Pensionēšanās vecumu sasnieguši lauksaimnieki, kas saņem pensiju, vairs nebūs tiesīgi saņemt tiešos maksājumus, un tādējādi tiks veicināta paaudžu nomaiņa.*
- *Paaudžu nomaiņas attiecīgo, ar mantošanu saistīto, aspektu integrēšana Eiropas pusgadā, pensiju, pensionēšanās un lauku saimniecību nodošanas reformu iekļaušana valstu politikas satvaros veicinās savlaicīgu mantošanu, zemes mobilitāti un garantētus ienākumus lauksaimniekiem, kas pensionējas.*

Darbības, kas ierosinātas 2028.–2034. gada KLP		Laika grafiks
Atbalstīt lauku saimniecības mantošanas plānošanu, izmantojot LZIS	Lai atbalstītu raitu un savlaicīgu saimniecības mantošanu – nodrošināt mērķtiecīgus apmācības un konsultāciju pakalpojumus, izmantojot LZIS. Gados vecākiem lauksaimniekiem būtu jāsaņem norādījumi par juridisko, finansiālo un mantošanas plānošanu, savukārt gados jaunie lauksaimnieki saņemtu apmācību par mantošanas sistēmām, uzņēmējdarbības nepārtrauktības plāniem un modernizācijas plāniem. Lai izstrādātu skaidrus un reālistiskus pārejas plānus – veicināt kopīgas starppaaudžu plānošanas sesijas, ko atbalsta apmācīti konsultanti vai mediatori.	Jaunā KLP, sākot ar 2028. gadu
Darbības, kas ierosinātas citu ES rīcībpolitiku satvarā		
Uzlabot zināšanas par nodokļiem un lauku saimniecību mantošanu	Pamatojoties uz Eiropas zemes novērošanas centra pierādījumiem, pētīt, kā mantojuma un dāvinājuma nodokļu politika ietekmē lauku saimniecību mantošanu visās dalībvalstīs. Apzināt fiskālos un juridiskos šķēršļus, kas kavē vai sarežģī savlaicīgu nodošanu, un tādā veidā sagatavot pamatu reformām, kuras veicina agrāku pensionēšanos, raitāku mantošanas procesu un efektīvāku paaudžu nomaiņu.	Sākot no 2026. gada 4. ceturkšņa
Paraugprakses apmaiņa	Atbalstīt pāreju no lauksaimnieciskās darbības uz pensionēšanos, sasaistīt tiešos maksājumus ar pensionēšanās vecumu, un, rīkojot kopīgas diskusijas ar dalībvalstīm, veicināt pieredzes apmaiņu par paraugpraksi lauksaimnieku piekļuvē sociālā nodrošinājuma shēmām.	2026. gada 2. ceturksnis
Brīvprātīgas darbības dalībvalstu līmenī		Brīvprātīgi
Pensiju shēmas	Nodrošināt pienācīgu piekļuvi pensiju shēmām, kas sniedz pietiekamu pensijas nodrošinājumu gados vecākiem lauksaimniekiem un laukstrādniekiem.	No 2025. gada 4. ceturkšņa
Tiesību akti, kas atvieglo lauku	Pieņemt tiesību aktus tādās jomās kā nodokļu sistēma, mantošana un zemes nodošana, kas atvieglo lauksaimniecības aktīvu nodošanu no paaudzes paaudzē.	No 2025. gada 4. ceturkšņa

saimniecības nodošanu		
Sociālais nodrošinājums un sociālie pakalpojumi	Nodrošināt stabilitāti, novērst dzimumu nevienlīdzību un atbalstīt dzīves pārejas, sniedzot iekļaujošu sociālo nodrošinājumu lauksaimniekiem, to vidū sievietēm, pensionāriem, cilvēkiem ar invaliditāti un citām neaizsargātās situācijās esošām grupām, un piekļuvi kvalitatīviem cenas ziņā pieejamiem sociālajiem pakalpojumiem, arī ilgtermiņa aprūpei.	No 2025. gada 4. ceturkšņa
Brīvprātīgas darbības ieinteresētajām personām		Brīvprātīgi
Sadarbīga starppaaudžu saimniecību mantošana	Lauksaimnieku organizācijas, kas pārstāv gan vecākās, gan jaunākās paaudzes, kā arī kooperatīvi, konsultāciju dienesti un lauku tīkli apvienojas, lai sadarbotos starppaaudžu sadarbības jomā un sniegtu apmācību par lauku saimniecību nodošanu, mantošanas plānošanu un nodošanas juridiskajiem un finanšu aspektiem.	No 2025. gada 4. ceturkšņa

SECINĀJUMS

Šī stratēģija par paaudžu nomaiņu lauksaimniecībā balstās uz galvenajām pamatiniciatīvām, ko atbalsta visaptverošs tādu iniciatīvu kopums, kuras varētu būt īstenojamas savstarpēji saistītos līmeņos: iniciatīvas saskaņā ar pašreizējo un turpmāko KLP, iniciatīvas saskaņā ar citām ES rīcībpolitikām, dalībvalstu vadītas darbības tādās svarīgās jomās kā piekļuve lauksaimniecības zemei, nodokļu politika, izglītība un pensijas un, visbeidzot, ieinteresēto personu darbības. Galveno šķēršļu pārvarēšanai vajadzīga aktīva valsts un reģionu iesaiste.

Šajā stratēģijā ir skaidri nosprausts ceļš, kā atbalstīt paaudžu nomaiņu Eiropas lauksaimniecībā, rīcībpolitikas mērķus pārvēršot praktiskā rīcībā. Tā nodrošina satvaru, kas sasaista dažādus politikas virzienus un pārvaldības līmeņus, lai novērstu šķēršļus, ar kuriem saskaras jaunieši, un, citstarp izmantojot atbilstošas pensionēšanās shēmas un pensiju shēmas, nodrošinātu taisnīgus apstākļus gados vecākiem lauksaimniekiem, kuri aiziet no nozares. Lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas un tīklu veidošanu, ar šo stratēģiju tiek arī ieviesta jauna platforma "Sievietes lauksaimniecībā". Īpaša uzmanība tiek pievērsta par 40 gadiem jaunākiem lauksaimniekiem, kuriem ir vislielākās grūtības piekļūt finansējumam un kredītiem, vienlaikus atzīstot visu vecumu jaunsaimnieku būtisko nozīmi ES pārtikas sistēmu uzturēšanā, lauku apvidu dzīvotspējas un vides mantojuma saglabāšanā.

Komisija ir ierosinājusi visām dalībvalstīm līdz 2028. gadam kā daļu no valsts un reģionu partnerības plāniem izstrādāt savu paaudžu nomaiņas stratēģiju lauksaimniecībai, kurā apvienotas darbības saskaņā ar ES lauksaimniecības politiku, valsts lauku politiku, kā arī fiskālais un sociālais satvars. Komisija aicina dalībvalstis pielāgot pasākumus to īpašajām vajadzībām, atzīstot dažādās lauksaimniecības sistēmas, mantošanas un nodokļu sistēmas tiesību aktus un lauku dzīves realitāti visā Eiropā.

Stratēģijas mērķu sasniegšanai ir vajadzīga cieša valstu un reģionu iestāžu un visu paaudžu lauksaimnieku sadarbība, ko atbalsta politiskā vadība, īpaši atvēlēts finansējums un visu dalībnieku ilgtermiņa apņemšanās. Šie faktori ir būtiski svarīgi, lai varētu izstrādāt efektīvas, kontekstuālas intervences un atrisināt nākamās paaudzes potenciālu.

Papildus šiem centieniem komunikācija, popularizēšana un atbalsts lauku saimniecību dažādošanai palielinās lauksaimniecības kā pievilcīgas, jēgpilnas un dzīvotspējīgas karjeras

atpazīstamību, vienlaikus uzsverot paaudžu nomaiņas plašo sociālo nozīmi Eiropas pārtikas sistēmu un lauku kopienu nākotnē.

Šie pasākumi kopā veido pamatu ilgturīgai paaudžu nomaiņai Eiropas lauksaimniecībā.

Saskaņā ar šo vērienīgo mērķi un pamatojoties uz priekšlikumu par 2028.–2034. gada KLP, stratēģijā ir noteikts **vēlamais mērķis līdz 2040. gadam ES gados jauno lauksaimnieku īpatsvaru, kas patlaban ir 12 %, palielināt uz 24 %, ieskaitot arī jaunsaimniekus.** Tas atbilst Komisijas ieteikumam **vismaz 6 % no lauksaimniecības izdevumiem veltīt paaudžu nomaiņai**, kas ir īpaši svarīgi dalībvalstīm, kuras šajā jomā atpaliek.

Komisija turpinās sadarboties ar gados jaunajiem lauksaimniekiem un plāno izvērtēt progresu politikas dialogos ar jauniešiem, jo īpaši dialogā, kas notiks 2029. gada pavasarī, pašreizējās kolēģijas pēdējā pilnvaru gadā.